

Adler Kaba festmény a Szatmári Római Katolikus Püspökségen

VI. Pál pápa 1964. május 7-én a Sixtus kápolnában találkozóra hívott a művész világból néhány száz személyiséget és elmondta, hogy az egyháznak szüksége van a művészekre, a hit és a művészetek között tökéletes az összhang. Egy év múlva, a II. vatikáni zsinatot lezáró beszédében hangsúlyozta, hogy a szépség és a reménység között mély kapcsolat van.

Örömmel és bizonyos elégtétellel idézzük Ö Szentsége gondolatait, mert a szatmári egyházmegyénkben is vannak törekvések a művészetekkel való kapcsolatra. Nagy felelősséget vállal magára, aki akár, mint mecénás, akár, mint gyűjtő művészetekkel kerül kapcsolatba. Erre lehet figyelmeztető példa az alábbi történet.

Dr. Scheffler János püspökről egyetlen festmény készült. Jelenleg Ft. Hankovszky Ferenc vikárius irodájának egyik falán található. Ennek az arcképnek a fényképváltozata került forgalomba a püspök boldoggá avatásakor elindított perben, ez a kép került fel dr. Tempfli Imre „Dr. Scheffler János szatmári püspök és nagyváradi apostoli kormányzó pásztorlevelei és utolsó írásai”¹ című kötet elülső borítójára. Ez a festmény, vagy fényképváltozata, szolgált alapul Muhi Sándor grafikus-festőművész számára, amikor lerajzolta Isten szolgáját Scheffler János püspököt² a Szatmári arcképek helytörténeti sorozat második kötete számára. Végül ugyanennek a festménynek az alapján vitte fel Paulovics László festőművész a szatmárnémeti Szentlélek templom oltárképére a vértanú püspök arcát. A fenti munkák azóta számtalan sajtótermékben és több könyvben is megjelentek. Röviden; Scheffler János püspököt ennek az ábrázolásnak az alapjáén ismerik a hívek, a papság és a vele kapcsolatos irodalom. A Scheffler János püspököt ábrázoló olajfestményen nem szerepel az alkotó aláírás, ezért ismeretlen maradt a festőművész neve.

Évek óta foglalkoztat, éppen ezért kutatom, egy elfelejtett szatmárnémeti születésű festőművész Adler Kaba életét és munkássága. A készülő monográfiához megpróbálom összegyűjteni mindazt, ami Adlerrel kapcsolatban elérhető. Levelek, cikkek, kritikák, kiállításokra szóló meghívók, a festményeiről és grafikáiról készült fényképek százait néztem át. Izraeli barátom, Elefánt Gyuri, aki az Adler kutatásaimban mérhetetlen segítséget nyújt, most Stern Hannától, a festőművész sógornőjétől kapott régi családi album képeit küldte el. Az elektromos levelében írja Gyuri, hogy „a csatolt kép Adler Kabát ábrázolja egy festmény előtt guggoló helyzetben. Kinyitom a csatolmány. Döbbenetes látvány tárul elém, pedig minden úgy van, ahogy előzően barátom leírta. Egyetlen tévedés csúszott be, hogy nem Adler Kaba édesapját ábrázolja a kép, hanem dr. Scheffler János szatmári püspököt! És ami ennél is döbbenetesebb, a mindannyiunk által jó ismert Scheffler ábrázolás áll előttem.

Nem akartam hinni sem a szememnek, de még kevésbé az emlékezetemnek. Másnap Hankovszky Ferenc vikárius úr megengedte, hogy lefényképezsem az irodájában függő festményt. Összehasonlítva a Stern Hannától kapott, 1942-ben készült fényképpel, amelyen a püspökről készült festmény és a festőművész is látható, újabb meglepetés ért. A falon függő

1 Tempfli Imre: Dr. Scheffler János szatmári püspök és nagyváradi apostoli kormányzó pásztorlevelei és utolsó írásai, Otthonom Szatmár megye helytörténeti sorozat 14. – Kiadja a Szent-Györgyi Albert Társaság, 2002.

2 Muhi Sándor: Szatmári arcképek, Otthonom Szatmár megye 2. – Kiadja a Szent-Györgyi Albert Társaság 1994.

festményről hiányzik az alkotó aláírása és a keltezés, míg a '42-ben készült felvételen ezek láthatók: Adler Kaba, 1942. A fényképen még ott van a festőművész által megjelenített fehér mandzsetta, a falon lévön azonban ez hiányzik. Viszont a mandzsetta törlésével a kézfej eltorzult. Sokat romlott a festmény azzal is, hogy a világos árnyalatú háttér, a beavatkozó nehéz, drámai háttérre változtatta, mintha szurokkal öntötte volna le az eget. Drámai hangulatú háttér nem illett sem a helyzethez, hiszen a püspökszentelés (1942. május 17.) utáni hónapokban készült a kép, sem a nagyhitű püspök személyiségéhez. Scheffler püspök komoly ember volt, de nem komor, ahogy azt a fekete háttér erőszakosan sugallni akarja. Nagy szerencse, hogy az arcvonásokat nem rendezte át a beavatkozó.

A fényképen, ahol a festmény és a festőművész látható, Adler arcán felvillan az elégedett öröm. Odaguggolt a festmény elé és megkérte a fényképészt, hogy „vegye le” együtt a sikeresen befejezett munkával. Akkor még nem hitte, hogy hetek múlva munkaszolgálatra viszik, aztán haláltáborba. Ugyanis itt Szatmárnémetiben a püspökről festett kép nem mentette meg a deportálás borzalmairól, azonban a haláltáborban egy német tiszt megmenti Adler Kaba festőművész életét. Két tragikus élet találkozott, amikor a püspök modellt ült, Adler, akit hamarosan munkaszolgálatra visznek, és Scheffler püspök, akit tíz év múlva bebörtönöznek, de nem akad egyetlen kommunista sem, aki megmentse János püspök életét. A zsilávai börtönben vértanúhalált halt 1952. december 6-án.

A Scheffler János püspökről készült olajfestmény alkotójának felfedezése nagy öröm, mert megtudtuk, hogy a szatmári római katolikus püspökségnek van egy Adler Kaba képe. Azonban a felfedezésben ugyanannyi az üröm, mint az öröm. Kiderült az a szomorú tény is, hogy valaki durván beavatkozott a kép belső világába. Lefestette a szignót, a háttér megváltoztatni, a püspök kezét eltorzította. Mindez nem történhetett meg a püspök életében, azt is tudjuk, hogy a rendszerváltás utáni időszakban sem.

Nem firtatjuk, hogy kinek az engedélyével és ki végezte a barbár beavatkozást. A megvásárolt műalkotás megfelelő körülmények között történő tárolása, állagának a megőrzése a tulajdonos felelőssége. Szerencsére az utóbbi években a szatmári püspökségen, Muhi Sándor hathatós segítségével, összehasonlíthatatlanul jobb körülmények között tárolják a művészi alkotásokat, mint a rendszerváltás előtti időkben, amikor azok raktárakban porosodtak. A történet azonban nem csak öröm, nem csak üröm, de figyelmeztetés is, hogy ne engedjük meg idegen kezeknek a műalkotások rongálását.

Végül erőt adó pozitív kicsengésű gondolattal búcsúzva az olvasótól a színházi dramaturgból pappá lett Hans Urs von Balthasart idézzük „a szépség, a jóságot és az igazságot meghaladó módon, ragyogásával az embert önmagán átemelve Istenhez vezet...” Vigyázzunk azokat az utakra, amelyek Isten felé vezetnek.

Csirák Csaba